įtvirtinimai. Išvalytas duobės dugnas bei jos kraštinės. Duobės kraštinių pjūvyje matėsi tik vienas 0,75–0,85 m storio gana vientisas pilkos žemės be žymesnių priemaišų sluoksnis, sprendžiant vien iš pjūvio, permaišytas. Po šiuo sluoksniu pjūvyje užfiksuotas įžemis – gelsvas priesmėlis. Radinių fiksavimo metu nerasta. Duobė užkasta iš duobės išmestomis žemėmis.

Duobės Nr. 3–5. Duobė Nr. 3 yra aikštelės viduryje, į V nuo dvikamienio beržo. Duobės dydis 4×1 m, gylis – iki 0,5 m. Ji užslinkusi žemėmis, apaugusi žole. Duobė Nr. 4 yra 43,5 m į ŠV nuo duobės Nr. 2, pylimo ŠV dalyje. Ji 2,5×2,0 m dydžio, iki 1,5 m gylio. kraštai eroduoja. Duobė Nr. 5 – stačiakampio formos, 2,5×1,5 m dydžio, iki 0,8 m gylio. Ji yra pylimo ŠV dalyje, ties jo viduriu, 5 m atstumu į ŠR nuo duobės Nr. 4.

Povilas TEBELŠKIS

Exploration of hill-forts in Klaipėda district, 1998

LCCH did an archaeological survey in Kalniškės (Gargždai, Anielinas) and Laistai (Švedai rampart) hill-forts. In the south-western part of Kalniškės hill-fort, the area of 24 m^2 was explored. It was established that there was a settlement, where the habitation zone of 40-95 cm was found. Also 2 hearths and 60 different finds, such as rusticated surface pottery, spindles, quern stones and a brass ring were found. The settlement is dating from the end of the 1st century to the beginning of the 2nd century.

In Laistai Hill-fort, 5 pits were cleaned, explored and filled up. While exploring these pits, it was established that they appeared during the Second World War. During the exploration no archaeological finds were found.

Dalia VAIČIŪNIENĖ

KERNAVĖS VIRŠUTINIO MIESTO TYRINĖJIMAI

1998 ir 1999 m. KAIRM atliko archeologinius tyrinėjimus naujai aptiktoje Kernavės viršutinio miesto dalyje.

Paminklas aptiktas 1998 m. pavasarį smarkiai eroduojančioje griovoje, 140 m į R nuo „Mindaugo sosto“ piliakalnio ir apie 200 m į Š nuo „Lizdeikos kalno“. Apžiūrėjus vietą nustatyta, kad pavasarį, tirpstant sniegui, vanduo išplovė nemažai XIV a. žiestosios keramikos, stambių gyvulių kaulų,

gargažių, tašytų kuoliukų. Atodangoje pastebėtas juodas kultūrinis sluoksnis, užneštas daugiau kaip po 1 m storio deliuvinėmis sąnašomis. Kol griovys nebuvo suiręs, po storomis sąnašomis esantis kultūrinis sluoksnis šioje vietoje nebuvo aptiktas, ir jokie tyrinėjimai nebuvo vykdomi. Stabdant tolesnę griovio šlaitų eroziją bei jį stabilizuojant, šioje vietoje buvo būtina atlikti archeologinius tyrinėjimus, nustatyti paminklo pobūdį bei ištirti kultūrinį sluoksnį Š griovio šlaite.

Per dvejus metus ištirtas 223 m² plotas, 2,70 m gylio. 0,5 m kultūrinis sluoksnis glūdi po giliu 1,5–2 m sąnašiniu sluoksniu, kuriame nėra perkasimo žymių, žemė durpinga, rudos spalvos. 0,5 m gylyje gausėja smulkių žiestosios keramikos šukių, pavienių gyvulių kaulų. Visas sąnašinis sluoksnis turtingas radinių. Tai cilindrinių spynų dalys, pentinas, adatos, žiedai (daugiausia jų fragmentai), žalvariniai žvangučiai, akmeninis galąstuvas, geležinės ir sidabrinės sagos, stiklinių bei žalvarinių apyrankių fragmentai, žalvario žaliava.

Kultūrinis sluoksnis padengtas skiedromis, šakelėmis, medžio žievėmis. Visa tai susimaišę su gyvulių mėšlu. Sluoksnis tamsus, riebus.

Tyrimų metu ištirtas viduramžių sodybos kiemas, užimantis siaurą plotą prie tais laikais buvusio upelio. Ištirta 54 m² ploto kiemo dalis. Š kiemo dalis – rombo formos (plotas apie 29 m²). Kiemas apjuostas kuoliukų, įkaltų į žemę nusmailintais galais, tvora. Kuoliukų vidutinis skersmuo – 8–10 cm. Sunykusiose tvoros vietose liko tik jos žymės, užneštos smėliu, arba tošies pėdsakai. Tvora buvo daug kartų taisyta, atstatinėta išgriuvusiose vietose, bet kiemo ribos liko beveik nepakitusios. Kiemo P tvora ribojasi su upelio vaga, nusileidžiančia Mindaugo sosto piliakalnio link. Kultūrinis sluoksnis tęsiasi maždaug 2,5 m už kiemo Š tvoros ir išnyksta molio sluoksnyje.

Kultūriniame sluoksnyje gausu gyvulių ir paukščių kaulų, žuvų ašakų bei žvynų. Ištyrus 1998 m. rastus kaulus, nustatyta, kad didesnę dalį sudarė naminių gyvulių kaulai: galvijų, kiaulių, arklių, avių, šuns. Jie sudarė 93,3% tirtų kaulų. Iš laukinių žvėrių gausiau aptikta tauro, elnių, šernų, briedžių kaulų. Didesnė kaulų koncentracija rasta už kiemo P tvoros. Ten mėtėsi stambios galvijų, arklių kaukolės, galūnių kaulai.

Aptikta nemažai žiestosios keramikos šukių. Puodynių kakleliai ryškiai ar nežymiai atlenkti arba tiesūs. Keletas puodų dugnų turi įspaustus meistrų ženklus, tačiau daugiausia likusios žymės nuo lentelės, ant kurios buvo

žiedžiama. Puodų peteliai ornamentuoti bangelėmis, horizontaliomis linijomis, įkartėlėmis, duobutėmis.

1998 m. tyrinėjimų metu buvo rasti 58, 1999 m. – 499 radiniai. Dauguma jų apnykę. Didelę dalį sudaro metaliniai dirbiniai: vinys, geležiniai peiliai, pjautuvo fragmentai, skustuvas, ylos, adatos, cilindrinės spynos ir jų fragmentai, žvejybinių kabliukų, diržo sagtys, daug geležinių dirbinių fragmentų. Rasta nemažai žalvarinių apyrankių fragmentų, apkalėlių, žiedų, žvangučių, segių, žalvario, alavo bei sidabro sagų, žalvario kryželis, 12 stiklinių apyrankių fragmentų. Taip pat arbaleto ir lanko strėlių antgalių, grandinių šarvų fragmentų, 5 smulkūs sukapoti lietuviškų pusapvalės lazdelės pavidalo sidabrinių piniginių lydinių fragmentai. Prie pat įžemio rasta keturgubai sulankstyta dviašmenio kalavijo geležtės dalis (36 cm ilgio, 3,5 cm pločio). Šalia Z tipo kalavijo rankenos dalis su buožele be skersinio (9 pav.). Buoželė ornamentuota sidabru. Šis radinys analogiškas Z tipo kalavijui iš Ukmergės apylinkių, datuojamas XII–XIII a. Minėtos kalavijo dalys rastos ne pirminėje vietoje. Veikiausiai šis radinys į sodybos teritoriją pateko iš suardyto degintinio kapo, buvusio visai kitoje vietoje.

Kaulinių dirbinių nedaug. Kelios įrankių rankenėlės, adiklis, keli dirbinių fragmentai.

Drėgname tirtojo ploto sluoksnyje gerai išliko organinių medžiagų dirbiniai ir jų fragmentai. Rasta batų pora, pavienių batų. Apavas žemu aulu, uždaras. Bato viršus, manoma, buvo išsiuvinėtas, dabar likę tik skylučių ornamentai. Padai ploni, nusidėvėję.

Rasta mažų audinio gabalėlių, virvelės fragmentų. Visa tekstilė apanglėjusi, kadangi aptikta 3–4 cm sudegusių šiaudų sluoksnyje. Šiuose degėsiuose išliko ir grūdų.

Kieme surasta tošies dirbinių fragmentų su skylutėmis ir siuvimo žymėmis. Taip pat nemažas žemas indas liepos žievės dugnu bei šonais, medinis kaušas su figūriškai išpjaustinėta rankena, tekintų medinių lėkščių fragmentų, medinių indų dugnų bei dangtelių ir keletas nežinomos paskirties medinių dirbinių fragmentų.

Visame sluoksnyje gausu kelių rūšių vabalų, musių lervų išnarų, lazdyno riešutų kevalų, eglių ir pušų kankorėžių. Tirtuose plotuose mėtėsi šluotos, apdegusios balanos. 1998 m. rastos žmogaus išmatos buvo atiduotos

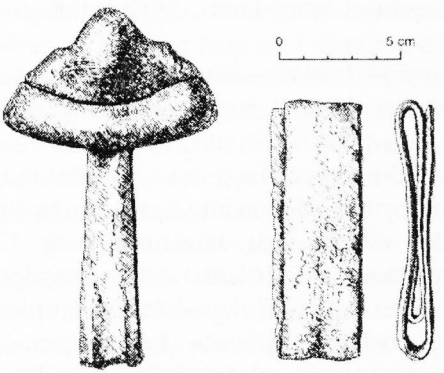

Pav. 9. Kalavijo rankena ir geležtė iš Kernavės.
Fig. 9. Hilt and blade of a sword from Kernavė.

parazitologiniams tyrimams. Nustatyta, kad žmogus buvo užsikrėtęs žarnyno parazitu: išmatose rasta kaspinuočio lervų.

Tirtojo kiemo teritorijoje augo 2 vidutinio didumo medžiai. Pirminis sluoksnis nuklotas išvirtusiais medžiais, virš kurio buvo pradėtas formuoti kiemas.

Tik po platesnių archeologinių tyrinėjimų galima būtų nustatyti XIII–XIV a. čia gyvenusių žmonių veiklą ir kodėl jie įsikūrė nuošalioje vietoje.

Dalia VAIČIŪNIENĖ

Exploration of Upper Town of Kernavė in 1998

During the last two years the area of 223 m^2 was excavated and the depth of 2,7 m was reached. The habitation zone of half a meter was found in the depth of 1,6-2 m beneath the alluvial layer.

During the exploration a yard of a mediaeval farm surrounded by a fence was discovered. The area was rich in finds: 557 items in total were found. They were tools, weapons, ornaments, leather shoes, fragments of wooden dishes. According to the results of the exploration, the farm is dating from the end of the 13-14th centuries.

Ernestas VASILIAUSKAS

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI RAKTUVĖS (ŽAGARĖS) PILIAKALNYJE 1999 M.

1999 m. buvo vykdomi archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai vadinamajame Raktuvės piliakalnyje (Joniškio r., Žagarė). Jau nuo XIX a. pabaigos teigiama, kad šiame piliakalnyje XIII a. II pusėje buvo įsikūrusi rašytiniuose šaltiniuose minima žiemgalių Raktės pilis.